

Maridalen

'78

Vigdis tok da gutten opp og gikk så hastig som skiene ville gli. Hun tenkte, det beste var å følge de spor som bar i fra huset, et stykke, for at de som monne komme efter, ikke så lett skulle finne farene efter henne. Og hun søkte nordover, ti hun visste der bodde folk oppe ved Storvatnet (Maridalsvatnet), ovenfor Dalen, og så langt tenkte hun ikke, de vilde lete efter henne.

Sigrid Undset: Vigaljot og Vigdis.

Maridalen '78

Utgiver:

Maridalens venner

Redaktør:

Ingvald Hindbjørgmo.

Forord

Dette årsskriftet er det 5. i rekken. Vi håper at skriftet inneholder stoff som vil være til glede for medlemmene.

Egentlig er vi litt stolte -- og glade over å kunne sende medlemmene en slik håndgripelig hilsen.

Kontakten med medlemmene i en venneforening er ikke alltid like lett å få til, men årsskriftet burde kunne være et bra bindeledd. Styret i Maridalens Venner vil gjerne rette en takk til redaktøren, Ingvald Hindbjørgmo, for arbeidet med Maridalen '78.

En takk rettes også til formannen i Maridalsspillet '78, Erik Børresen.

Skuespillet „Svartedauen” av Carl Fredrik Engelstad ble i år fremført for 3. gang ved kirkeruinen. Også denne gang med stor suksess.

Dette årsskriftet følger tradisjonen med stoff fra gammel og nyere tid i Maridalen. Den fortellertradisjon som finnes er vel verdt å ta vare på.

Trond Herland

Formann

i

Maridalens Venner

Jordbruket i Maridalen

Jeg er anmodet om å skrive noe om dette tema.

Navnene på noen av gårdsbrukene i dalen skriver seg fra den eldste bosetningstid, så jordbruket må være fra gammel tid, og med beliggenhet mot store skogområder må jakten ha spilt en meget stor rolle. Under og i den første tid etter siste istid lå landet mye lavere enn nu, hvilket funn av skjell av ishavsmuslinger i 220 m høyde viser.

Isen trakk seg ikke jevnt tilbake, hvilket de store avleiringene i sørenden av Maridalsvannet og ved Skar bevidner. Jordsmonnet i Maridalen er ellers stort sett leire og avsatt i kaldt ishavsvann fra isbreene. Maridalen var da meget lenge en fjordarm, og da det var få muslinger og andre skalldyr som levde i dette kolde vannet, er jorden kalkfattig, og i de sandavleiringene som ble, er det dessuten lite av mangan og kopper som også er viktig for planteveksten.

Fra gammel tid var det husdyrbruk med foravl som var den viktigste driftsform på gårdene, og før siste verdenskrig ble melken levert til huskunder i by- og villabebyggelse inntil rasjoneringen satte en stopper for denne driftsform, som ikke er tatt opp igjen. En del av bøndene hadde begynt meierileveranse noen år før krigen.

På kommunens 15 bortforpaktede bruk ble husdyrhold, så nær som hester, forbudt fra 1967, og dermed ble den tilvante driftsform og den inntekt som stull av husdyrene innbrakte, revet bort. Noen nedslag av avgiftene av denne grunn ble det imidlertid ikke.

Jord- og klimaforholdene gjør at forproduksjon passer best i Maridalen, idet det blir forholdsvis gode grasavlinger, og kålvækster trives bra der det er avgrøftet, men kornavlingene blir små. Særlig har vi hatt mange helt mislykkede avlinger av torade-bygg, som fordrer mer kalk enn de andre kornslagene. Det var først etter at vi begynte med den ensidige korndyrkingen at vi ble helt klar over mangelen ved jorden, som dessuten kunne variere fra det ene jordet til det andre. De siste årene er det kostet på store mengder med kalk som er blitt en ekstra stor utgift for brukerne, men på grunn av den sure nedbøren må det tilføres ny kalk med korte mellomrom. Vi regner med at vi foruten surheten fra Mellom-Europa får et tillegg fra Oslo.

Klimaet er ikke det beste for kornproduksjon. Våren kommer sent, og høsten melder seg tidlig med tåke og fuktighet. Vi kan derfor vanskelig benytte de beste sortene, som blir for sene, og på grunn av vanskelige leveringsforhold og små tørkemuligheter er det mugnet mye korn. I jordene er det til dels mye bergskjær som hindrer bearbeidning av jorden og stenger for vannet så det blir vassjukt, og skogen vokser tett inntil jordkantene og skygger.

På grunn av at Maridalsvannet er drikkevannet til Oslo, har kommunen kjøpt opp de fleste gårdsbrukene i dalen og forpaktet dem bort. Fra våren 1973 ble forpaktningsavgiftene forhøyet med innpå 150%. Avgiftene pr. mål er dog enda rimelige i forhold til vanlige forpaktninger, men tatt i betraktning alle restriksjonene og at kornavlingene ligger ca. 100 kg lavere pr. mål, blir avgiftene noe av de aller hardeste i landet. Vanskelighetene med å få nye forpaktninger eller boliger har gjort at forpakterne har godtatt vilkårene. Mange av dem er født på gårdene eller har drevet dem i en menneskealder og kan da vanskelig tenke seg å bo noe annet sted.

Men noen fordel for jordbruket blir ikke de høye avgiftene. Det viktigste for brukerne blir nu å ha et sted å bo. Det aller meste av inntekten må skaffes utenfor bruket. De minste brukene er kanskje best økonomisk stillet, idet brukeren kan ha helårsarbeide utenfor bruket ved å bruke all sin fritid på gårdsbruket. De mellomstore brukene er vanskeligst stillet idet brukeren ikke kan ha fast arbeide. De aller største brukene får det heller ikke lett, idet inntektene ikke strekker til å leie hjelp, og enda må det skaffes noe inntekt utenfra. Det er fare for at jordbruket blir mer eller mindre forsømt i framtiden, særlig etter at de gamle brukerne, som har god jordbruksutdannelse og er temmelig jordbundne, faller fra.

Av privateide gårdsbruk har vi noen ganske få i Maridalen, men det er bare igjen husdyr på 2 av dem, og det kan vel være et tidsspørsmål hvor lenge brukerne vil være bundne av husdyrstellene hver dag året rundt. En selveier har da også langt større muligheter til å få inntekter på bruket enn en forpakter som er bundet på alle måter.

Kåre Telle

Det var da — og ikke nå.

Første dag på skolen

Baltser Vaggesten var født i 1887. Han husket uvanlig godt til det siste og var en god forteller. Her er noe han meddelte:

Hvor gammel er du nå?

Hvis jeg lever, så blir jeg 88 til sommeren.

Da har du opplevd mye.

Ja, bare jeg kunne huske så. Men fra skolen sitter mye igjen. Den første dagen jeg gikk til skolen, husker jeg så godt som det skulle vært i går. Bror min gikk for presten, og han fulgte meg til skolen. Han stoppet nede i bakken, ved bekken, og jeg ruslet videre. Men da jeg nærmet meg skolen, så jeg ingen, og så tenkte jeg: Jeg går like godt tilbars. Jeg ruslet nedover bakken, men så sto bror min der. Han hadde ventet for å se hvorledes det gikk. Han begynte å hive stein mot meg. Så sto jeg da der og visste ikke hva jeg skulle gjøre. Ikke torde jeg gå opp til skolen, og ikke torde jeg gå tilbars. men så gikk jeg da opp til skolen likevel, og så begynte første skoledagen.

Og det gikk bra?

Ja, det gikk da bra, for vi hadde en snill lærer. Det var Evje. Han var den tid alene om skolen. Så ble det tatt ut noen som kunne stave med oss nybegynnere.

Hvem var det som stava med deg?

Det var en fra Slåttebråtan som hette Albert Andresen. Og så var det ei fra Hauger som hette Judit. Hun stava med meg noen ganger.

Og du lærte å lese. Men foruten lesing hadde dere vel også skriving og regning og historie, og kristendomskunnskap?

Ja, det var først og sist. Først og fremst. Vi begynte med bønn om morgenen. Og når vi hadde lært å lese, så fikk vi lekser i katekisme og bibelhistorie og forklaring. Vi måtte lære helt utenat. Helt utenat. Og den som ikke kunne lekse, måtte sitte igjen. Det var strengt.

Husker du hvilken forklaring dere brukte?

Det var Pontopidan.

Den var vanskelig.

Anna og Baltzer Vaggstein

Ja, det var ei ganske tykk bok.

Men den måtte dere lære?

Helt utenat. Og jeg var så ærekjær, så jeg pugga og leste for å slippe å sitte igjen. Men enda måtte jeg sitte igjen en gang. Det var for et salmevers. Jeg hadde vært borte fra skolen en dag, og da hadde de fått et vers i lekse. Jeg kunne ha spurt noen om hvilket vers det var, men jeg kunne nokså mange salmevers, og lot det skure. Tilfeldigvis var det et vers jeg ikke kunne. Du får sitte igjen da, sa læreren. Men så hadde vi et frikvarter igjen, og i det lærte jeg salmeverset, og med det samme de andre hadde gått, leste jeg opp verset, og slapp av sted sammen med de andre.

Vi syntes nok at læreren var streng, men det kom oss til gode likevel da vi begynte å gå i Vestre Aker Kirke for sogneprest Nygård. Han var en streng herre som ville ha svar på det han spurte om, og det hendte at noen måtte gå om igjen. Vi fikk høre noen ganger i løpet av sommeren: Hørte dere Maridalen skole? Det syntes vi var gromt. Men det hadde vi jo læreren å takke for. Vi hadde lært disse versene utenat.

Kristendomskunnskap hadde dere hver dag.

Ja, hver dag. Det var det høgste faget i skolen.

Men dere hadde også andre fag?

Ja, vi hadde skriving og regning og historie og geografi.

Hadde dere lærebøker i historie og geografi?

Det hadde vi. Og så var hele nordveggen dekt med kart. Og på vestveggen hang Nord-Amerika og Sør-Amerika, og jeg tror at Australia var med også. Ved siden av kateteret var det store Norges-kartet. Vi skulle lære alle byene rundt i landet, og alle de store elvene, og så de store isbreene. Det var Svartisen og Jostedal-breen og Folgefonna.

På andre siden av kateteret hang Europa-kartet, og så var det Asia.

Dere hadde hele verda for dere hver dag?

Ja, og når vi hadde om noe, så hadde alltid læreren noe å fortelle. Det var interessant, skal jeg si deg.

Så hadde vi Norges-historie, og da fortalte læreren mye. Tegning hadde vi ikke. Så brukte vi stentavle og griffel. Det kunne vi ta med hjem. Jentene hadde en svamp som var festa til tavla med ei snor. Den tørka de av tavla med.

Men brukte de noe på svampen?

De spytta på den. Vi guttene hadde ingen svamp. Vi spytta på tavla, og så sveipa vi over med armen.

Men når dere hadde spytta ei tid, så ble vel tavla glatt?

Ja, da måtte vi vaske den, og da ble den fin å skrive på igjen. Med tida ble tavlerammene mørke, og hvis vi fikk ny tavle en gang, var det stor stas.

Vi hadde også norsk, med grammatikk, men det vil jeg ikke snakke om, for der lærte jeg ingen ting.

Hadde dere naturfag?

Vi hadde dyrekart. Og på østveggen, ved ovnen, hang et sonekart. På det var det dyr helt fra Nordpolen, med isbjørn, til Afrika, der var det løver og slanger.

Dere hadde den rene zoologiske hage da?

Ja. Å — det var koselig i den gamle skolestua.

Var dere mange i klassen?

Det kunne vel være en 15—20 gutter og like mange jenter.

Gikk dere sammen fra dere begynte til dere var ferdige?

Slik var det først, men så ble det tilsatt lærerinne, og da ble det to klasser. Vi gikk annenhver dag.

Hvor mange veker?

Vi hadde en liten sommerferie, men den var itte lang.

Var det mye forsømmelser?

Åja — det slumpa, men det var itte så verst heller.

Det var kanskje noen som ikke hadde skor?

Ja, men læreren skaffa trebonnskor til dem om hausten. De var ikke så gode å gå i, men de var varme.

Brukte du slike?

Nei, jeg hadde andre skor med lærbonn. Far hadde huder av okser, kyr og

kalver, som han sendte til garveren. Når de var ferdige, ble skomaker henta.

Var det skomaker her i dalen?

Nei, det var to brøyr fra Nittedal. De var flinke, og når de kom, så gjorde de skor til hele familien. Vi var tre barn og mor og far, og så ble det også laget skor til tjenerne. Det tok gjerne et par uker. De for omkring fra gård til gård. Slik var det også med skredder. Her var en masse sauer, og ulla ble karda og spunnet. Vi hadde to jenter, ei innejente og ei budeie. De karda og spant og vov vømmøl. Det ble sendt ned til farger Østby i Brugata, og når vi fikk det igjen, var det blankt og fint.

Var det farga?

Nei, det var grått og svart. Og du verden hvor sterke klær det ble av det!

En slik dress hadde dere vel i flere år?

Åja — en blank vømmøldress er fin. Det var en skredder, Johan Brattli, fra Hadeland som var hjemme flere ganger og sydde klær til oss.

Men kvinnfolka — hva slags stoff brukte de?

Ja, de vov vel noen tøyer de også, men det har jeg så lite greie på. Skjortetøy vet jeg de vov. Det var av bomullgarn og var rødt, blått og hvitt stripet.

Brukte dere vømmølsbukser om sommeren også?

Den samme sommer som vinter. Ingen forskjell.

Brukte dere samme slag undertøy også?

Ja, men på det varmeste sløyfa vi underbuksa.

Og så var det lange strømpær?

Som rakk til knes. Og så hadde vi lange strømpeband som vi vira omkring.

Da fraus dere i hvert fall ikke.

Nei, vi hadde det godt. Men det tok et år fra starten til klærne var ferdige. Slik var det i hvert fall med skorne, fra et dyr ble slakta til læret korn fra garveren og skorne var laga. Sålelæret var bøffellær fra Syd-Amerika. Vi kjøpte gjerne ei halv hud, og det var veldig sterkt å slite på. Skomakeren gnudde og polerte sålekanten så det skein i den. Jeg husker jeg spurte ham en gang hvorledes det kunne bli så blankt.

Det er jordbærved i dem, sa han.

Var hudene helt ferdige når de kom fra garveren?

Nei, skomakeren måtte sverte og smøre dem. Det gjorde han på golvet inne i stua. Han hadde en fin, rund stein som han banka dem på. Den ene av disse skomakerne var underoffiser. Han var på moen om sommeren og sydde skor om vinteren. Han sang og tralla marsjer mens han banka så det var rent moro å høre på. Men han reiste til England og ble med i boerkrigen og falt. Senere hadde vi en skomaker som var svenske og bodde på Sagbakken.

Ingvald Hindbjørgmo

Omgangsskole

Grensene for Maridalen har vært litt flytende, men en gang ble de fiksert. Det var i 1336 da kong Magnus skjenket Margaretadalen til Mariakirken. I overdragsdokumentet heter det:

Innenfor disse Margaretadalens grenser skal man holde ved lag hele allmønnen mellom Grefsenkogen og Sognskogen og helt nord til Sandungvannene, og også vannene helt sør til Dyniendi (fossefall i Akerselva)."

Det bør således være tillatt, ja naturlig, i årsskriftet for Maridalens venner også å ta med stoff fra Nordmarka. Nå er de fleste eldre der inne borte som kunne fortelle fra tidligere tider, men en god forteller er fortsatt spill levende. Det er Anna Tømte. Hun har sin lengste tid bodd i Maridalen, men husker godt fra sin barndom i Nordmarka, og vi tar en samtale med henne:

Du er født inne på Sandungskalven og vokste opp der.

Der vokste jeg opp, ja.

Og du gikk på omgangsskole i Nordmarka.

Ja, hele tida på omgangsskole.

Husker du hvor mange plasser som sokna til den skolen?

Det var vi hjemme da, og så var det Gjerdingen, Gjerdingsdammen, Elgstøa, Katnosa, Katnosdammen og Østbråtan.

Men ikke Tømte, Liggeren og Gåslungen?

Nei, de hørte til Aker.

Var det skole på alle disse plassene?

Ja, vi var på alle stedene etter hvert.

Hvor langt er det å gå fra Sandungskalven til Gjerdingen?

Det var det lengste vi hadde. Vi måtte nesten regne et par timer.

Gikk dere hjem hver dag?

Nei, vi var borte ei uke. Vi hadde mat med oss for så lang tid.

Var det mange som overnatta der?

Alle unntatt de fra Elgstøa. De hadde så kort vei at de gikk hjem.

Hvor mange elever var det?

Det kunne vel være en 14–15 stykker.

Hvorledes kunne det bli sengeplass til så mange?

Å — du vet — på Nordmarka tok de mot turister, så der var det alltid noen sengeplasser.

Anna Tømte

Fikk dere ligge inne eller måtte dere til uthusene?

Nei, vi fikk da plass inne. På Gjerdingen var det bryggerhus med kammers. Der ble skolen holdt, og der lå mange av oss jentene.

Hva slags mat hadde dere med?

Vi hadde med brød og smør og slik alminnelig mat, men i de senere årene begynte vi med at vi byttet middagsmat. Vi fikk der skolen var, og så gav vi igjen når skolen var hos oss. På noen steder var det en eller to, hos oss var vi tre, men det ble aldri regnet så nøye. Det ble kokt til alle, og da var det svært til styr.

Hva slags middagsmat ble brukt?

Det var kjøtt og flesek og ertersuppe — slik ordentlig nordmarkskost.

Enn fisk?

Ja, det fikk vi om sommeren, men det var jo bare åtte ukers skole i året, så det gjaldt ikke så mye.

Dere var altså ei uke på et sted, og så flytta dere.

Ja, men først var det opphold i opp til åtte uker, og så bar det til et nytt sted. Det ble ikke alltid åtte ukers opphold. Vi var tillagt en annen skole, og vi måtte ta skolen som det passet.

Hadde dere lange dager?

Vi begynte i halvni-tida, og vi hadde lite fri. Litt var vi vel ute, men det var lite, og vi holdt på langt ut over dagen.

Hvem var lærer?

I de første åra mine var det Skøien. Da var vi tillagt Harestua, men senere ble vi tillagt Nordstrand skole på Mylla. Der var Ruden lærer. Kona til Gulberg Hansen var søster hans.

Vet du hvor lenge Skøien var lærer i Nordmarka?

Det vet jeg ikke, men jeg hadde han de første årene, og jeg tror han hadde vært der en tid.

Jeg husker Finstaden snakket om at lærerne stoppet så kort tid i Nordmarka. De fikk gjerne vestlendinger, og når de hadde lært språket, drog de til sentrale skoler. Han snakket også om at den læreren han hadde, var så ivrig jeger.

Det var Skøien det. Han var mye hjemme og jakta med bestefaren min. Han var en veldig Nordmarks-mann. Han både jakta og fiska.

Og han hadde harehund, og Finstaden fortalte at når hunden fikk los, så måtte skolen stoppe.

Ja, det kan ikke jeg huske, men når Finstaden fortalte det, så var det nok sant. Finstaden gikk før meg på skolen. Bror til Skøien ble overlærer på Grefsen. Han holdt også ei tid skole i Hakloa.

Hadde dere noe utstyr?

Det var fælt lite. Vi hadde et salmodikon som Skøien brukte. Han hadde ikke sangstemme.

Men læreren hadde vel bøker som han frakta med seg?

Å ja, men det var vesentlig skriving og lesing og regning og skjønnskrift vi drev med. Norgeshistorie hadde vi ikke, men det hadde mor mi hatt. Hun hadde gått på skole i Aker — tre dager hver uke, og det var vesentlig hun som lærte meg.

Hadde dere geografi?

Vi hadde kart, og vi lærte ganske mye på dem. Men det var jo ikke så mye læreren kunne bære med seg. Han brukte ryggsekk — uten meis.

Så hadde dere vel kristendomskunnskap?

Å ja — den husker jeg den dag i dag — bibelhsitoria, for den kunne jeg. Jeg hadde lett for å lære, men vi hadde for dårlig skole. Jeg har ofte ønska at jeg skulle ha gått på en bedre skole. De yngre søskenene mine fikk gå på skole i Hakloa, så de fikk det bedre.

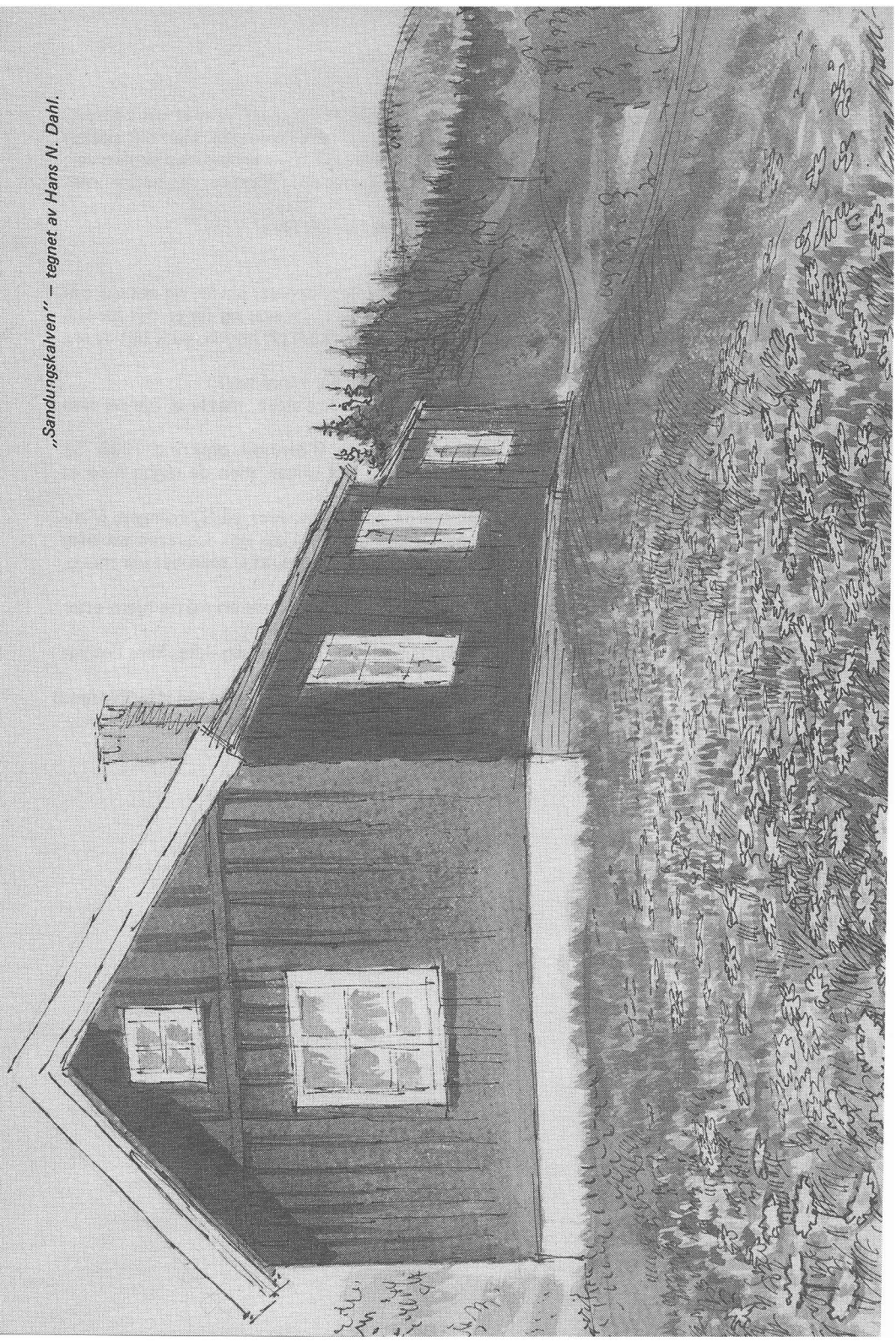
Hva skrev dere — var det avskrift?

Ja, og så hadde vi litt diktat.

Hvor satt dere og skrev?

Det var et stort, langt bord inne i stua — serveringsbordet, og rundt det satt vi. Det var tre fra oss, og så var det tvillinger fra Finstad, og så var det begge Elg-

„Sandungskalven“ — tegnet av Hans N. Dahl.

støgguttene, skiløperne Asbjørn og Kristoffer. De rodde over vannet vår og høst, og da tok det et kvarters tid å gå — når skolen var på Gjerdingen. Men når skolen kom til oss, måtte de også ligge over. Det ble nokså mye arbeid der skolen var, men vi hjalp til. Jeg husker at jeg pleide å ta oppvasken i Elgstøa. Jeg hadde interesse av å vaske opp og syntes det var moro.

Kunne de ta mot skolen alle steder — hadde de nok rom?

Ja, det var nok rom overalt.

Husker du da du begynte på skolen?

Jeg husker godt første dagen jeg gikk til skolen. Jeg var sju år, og det var om vinteren. Vi skulle til Katnosa, og vi gikk rett over fra oss, og da er det ganske bratt. Faren min drog meg opp i et tau, men da vi kom på høgda, gikk det av seg sjøl. Vi lærte tidlig å gå på ski.

Gikk dere samtidig på skolen alle skolepliktige barn inni her?

Ja, vi var ei klasse — i samme rom. Når vi ble litt eldre, måtte vi hjelpe dem som var yngre.

Lørenseter skole ble bygd omkring 1890 og Bjørnholt omkring 1900. Så søkte de om å få skole i Hakloa. Der var bare fire unger, men de regna med at det skulle bli sju. De var bare ikke født ennå.

Vi hadde mye moro om ettermiddagene på skolen, især på Gjerdingen. Mannen der var så flink til å leke med oss. Ellers greide vi oss sjøl. Læreren var ofte ute på jakt. En gang var vi med og jaga hare. Vi fikk den ikke, men det var moro, især for guttene.

Finstaden fortalte om en gang haren gikk i berg, og læreren måtte hjem etter spett og hjelp.

Ja, det var Skøien det. Han var friluftsmann, og han gav seg ikke. Men det var en flink lærer.

Ingvald Hindbjørgmo

Dyreliv i Osломarka

Ser vi på mulighetene for dyre- og fuglelivet i Oslo-marka, kan vi med en gang si at livsvilkåra er meget gode fra naturens side. Osломarka strekker seg helt fra havflatens nivå til de høyeste åser på 500–600 meter over havet. Terrenget er svært variert – med sin fine topografi som gir stor variasjon i landskapet.

Jeg tenker også på alle de store og små vann, elver og bekker, en mengde myrer og våtmarker, overganger mellom dyrket mark med innslag av lauvskog før en kommer inn i granskogen. Dette skaper gode viltmarker. Barskogen er ofte blandingsskog med gran og furu, og med innslag av lauvskog, særlig bjørk, rogn og osp.

Dyrelivet og fuglelivet i marka er derfor rikt og variert – med sjøfugl ute ved Oslo-fjorden og til rype på de høyeste toppene.

Elg og rådyr er de to viltartene som er mest interessante i dag – på grunn av det høye antall disse viltarter er kommet opp i, og ikke minst fordi disse to viltarter ser ut til å tilpasse seg menneskene med all deres trafikk.

Det sies at bjørn er kommet tilbake til marka, og det skal undersøkes om dette virkelig er tilfelle. Jeg mener det har gått bjørn gjennom de nordligste deler av Marka det siste året.

Hjort ble observert på forsommeren 1976, så kanskje om noen tiår er også dette stolte dyret vanlig i Osломarka.

Gaupa tar nok av og til en tur gjennom Marka, men det er helst streifdyr som ikke bor her fast.

Skogsfuglbestanden har alltid variert med gode og dårlige år – med svingninger på ca. 4 års mellomrom. Men i de siste 10–20 åra ser det ut som det har vært bare nedgang, delvis av grunner som jeg kommer tilbake til seinere.

Harebestanden kan en si har vært jamt god i mange år. Et vakkert lite dyr – måren – var nesten utryddet i 20–30 åra, men er blitt ganske vanlig igjen. Revebestanden øker stadig, etter hvert som vi mennesker sløser og kaster mat. Den lever godt nå for tia.

En ting er ganske artig. Det er at fiskeørna har tatt seg sterkt opp igjen. Den var helt borte fra Osломarka før krigen, men nå er det mange fiskeørner som hekker både nord og sør for Oslo.

En kan vel si at rovfuglene har minket i antall etter som småviltbestanden er blitt mindre, men det finnes en del hønsehauk og spurvehauk. Hønsehauk som

Også viltpleie — på Sandungen. Den var nok kommet vekk fra mora og var glad ved å få melk av flaske ei tid.

ble merket i Oslo for 1 år siden, er funnet igjen utenfor Moskva.

Av ugler har vi de fleste arter, enten hekkende eller på trekk. De vanligste er kattugle og perleugle. Falkene ser vi lite til, og det er vel bare eksperter som kan skille ut falken fra de andre rovfuglene. Musvåken er den vanligste av våkene som hekker i Oslomarka nå.

Kråkefuglene øker i antall, sikkert av samme grunn som reven. Ravnene, eller korpen, som har vært helt borte i mange år, er nå blitt ganske vanlig igjen.

Småfuglene er vel den dyregruppe som har størst interesse for det store publikum. Vi har ca. 100 arter som hekker i skogen her hos oss. Av disse er det ca. 30 som er huleboere, d.v.s. at de må ha hule trær eller fuglekasser til redeplass. Det er de 7 spetteartene som hakker hull til redeplass selv, og bruker redet bare en gang. Derfor kan de andre huleboere ta over en del ferdige redeplasser etter spetteene.

Jeg kan ikke komme inn på hvert enkelt av alle dyr, og av alle fugler, men heller se litt på de store trekk i svingningene for de dyrearter som vi har litt kjennskap til fra før i tida. Jeg tenker da først og fremst på bjørn, elg og rådyr.

Bjørn var nok til ulempe for de som hadde krøtter på beite i skogen, men det er lite trolig at det var særlig store mengder bjørn, slik som f.eks. elgen i dag. Den siste bjørn som ble felt i Oslomarka, ble skutt av skogvokter Kjelsås i 1882. Per

Grøttumsbråten, som kjørte tømmer i Abbortjernslia, ble var at bjørnen hadde gått ut av hiet. Kjelsås fulgte sporet over Svarten, opp Grønnavollia under Opkuven. Der hadde bjørnen lagt seg inn under ei rotvelte, hvor den endte sine dager.

Min far, som har passert 90, fortalte om et bjørnebesøk i 1908. Han bodde da ved Råsjøen på Romeriksåsen. En bjørn, antakelig fra Vassfaret, gikk gjennom Nordmarka, forbi Varpet i Hakadalen og over Romeriksåsen. Ved Stårsjøen sør for Råsjøen klorte den opp barken på ei stor gran, så det var store, tydelige merker i mange år. Bjørnen ble forfulgt av jegere fra Hurdal og skutt på Morskogen noe seinere. Dette er vel den siste bjørn som vi med sikkerhet vet har gått gjennom Nordmarka. (Nordmarksboka).

Elgen har bodd i landet fra langt bakover i tia. I Løten på Hedmark er det funnet et stort elghorn som er 6000 år gammelt. Dette hornet er oppbevart på skogbruksmuseet i Elverum. I Gran på Hadeland er det funnet et mindre horn på samme alder. Det ble funnet i ei myr under grøfting, og det viste seg å være brukt til graveredskap i jordbruk – hakkebruk.

Elgen ble vel tatt i dyregraver – eller vi kan tenke oss at noen i store snøvinterer ble avlivet i snøen. Da børsa kom i bruk. ca. 1850, ble det sikkert vanskelig å være elg. Folk som bodde innpå skogen, hadde sikkert god tid til å jage til byttet var sikkert – når de først kom på sporet.

De store rovdyra tok også sin del, særlig av kalver og svake dyr. Noen stor elgstamme kunne det ikke få blitt under slike forhold. Det kom begrensninger, først i bruk av dyregraver, og i 1818 ble elgen totalfredet. Den var da nesten helt utryddet. Bare i Trøndelag og noen steder i Østerdalen var noen få elger igjen. Herover ble de første elgene sett igjen i 1850-årene.

Asbjørnsen skrev i 1851 at to elger svømte over fra Nesodden til Fornebu. Året før ble en elg skutt i Nannestad. Noen år etter skjøt en hakadøling en elgkalv i Hakadalen et sted, og for dette fikk han 8 dager "vann og brød". Det må tilføyes at mannen ikke visste hva slags dyr det var.

På 1850-tallet var folk overtroiske, og det fortelles om en mann innpå skauen at han fikk se elglort, og noe slikt hadde han aldri sett før. Han var hellig overbevist om at det var huldra, hu Guri Skinnskaft, som hadde vært der.

Elgstammen økte noe fram til 1900. I 1898 fikk vi en ny jaktlov, og fra da har vi statistikk over de elger som er felt lovlig. Denne statistikken viser en økning fram mot 1910–1911. Siden gikk utbyttet ned, og i 1920 ble elgen totalfredet helt fram til 1924, så å si over hele landet.

En kan si at avkastningen fra 1900 til 1940 jamt over lå på ca. 1000 elg i året for hele landet. Denne statistikken er nok ikke helt korrekt, for i 30-årene ble nok mange elger tatt til "matelg" og kom ikke med i statistikken. (Min far hadde elgjakt i en nabokommune til Oslo i noen år, og der var en del elg. Den gangen varte elgjakta i 5 dager, og det var bare lov å skyte okse – ku og kalv var fredet. Så et år fantes det ikke elg igjen. De gikk i 5 dager uten å se merker etter elg. Siden fikk de høre at de fleste skogs-kara i området hadde gått arbeidsledige om vinteren, og at elgene hadde havnet i saltebalja for å skaffe mat i huset.)

Under krigen ble elgen hardt beskattet, noen til salg på svartebørs, og noen gikk vel til "gutta på skauen". I Osloomarka var elgstammen så liten at den nær-

mest fredet seg sjøl. Hos Løvenskiold-Vækerø ble jakta først tatt opp igjen i 1949, og da ble det bare felt 1 elg, året etter 3 elger. I 1947 kjøpte Løvenskiold-Vækerø noen elgkalver som ble satt ut i Nordmarka.

I 1951 fikk vi ny jaktlov. Denne satte opp arealbegrensing for felling av elg. Før var det lov å felle elg på hvert matrikelnummer. Etter at denne loven ble tatt i bruk, var ofte arealet pr. elg satt til 20–25 tusen da. pr. elg. De små eiendommene måtte da slås sammen til jaktområder for å få elgrett. Nå er arealet pr. elg gått ned, og i Oslo er minstearealet i dag 2–3000 da.

Etter krigen tok flatehogsten til for fullt, og beitemulighetene bedret seg for de fleste av våre viltarter. Elgstammen økte raskt, og vi var vel ikke klar over hvor mange dyr det var hele tida. I 1971 fikk vi pålagt rettet avskyting. D.v.s. at viltnemnda påla de enkelte skogeiere eller jaktlag å skyte bestemte dyr — helst kalv — og spare produksjonsdyra. Ved at kalvkuene ble spart, gav det raskt utslag i en økt produksjon.

I 1971 ble det felt 20 elger i Oslo. Siste jaktår var avskytingen økt til 50. Elg som omkom på annen måte, ved tog eller bil, var i 1971 5–6 dyr. I 1977 var tallet økt til 29. Totalt ble avgangen 80 dyr i Oslo siste år. Det er ingen ting som tyder på at denne stigning i tilveksten skal avta med det første. Det er, etter min mening, riktig å høste så mye elgkjøtt som mulig, og det er riktig å holde en stor stamme av hensyn til naturopplevelsen for turfolket, men vi må være klar over at det er en grense for hva som tåles av elgens beitinger, på skogforyngelsen, i kornåkrer, kanskje også for hagebruk, som rundt Oslo mest er å betrakte som hobbyvirksomhet.

Vi har i dag en elgstamme på ca. 250 dyr. Hvis vi beskatter den riktig, kan vi antakelig ta ut ca. 80–100 dyr uten at produksjonen går ned. Men da må kalveskytinga økes og kuene spares. Elgene i Oslomarka er store og kraftige. Det er skutt tvillingkalver i september, som ble født på våren, med ei slaktevekt på over 100 kg pr. dyr. Når dyra er kraftige og i god form, kommer brunsttida tidlig, dermed blir kalvene født før. De får en lang sommer og blir sterkere til å møte en hard vinter. Det er derfor viktig at dyra får ro i parringstida, slik at flest mulig av kuene blir befruktet i første brunsttid. Hvis ikke kommer den i brunst igjen 3 uker seinere, og når befruktningen blir utsatt, er det klart at dette gjør mye for kalvinga om våren — og utnytting av sommerbeitene.

Jakttida har de siste åra vært fra 27. september til 10. oktober. Dette faller sammen med brunsttida. I år er det kommet forslag på ny jakttid, og vi får håpe dette går igjennom, så jakta ikke forstyrrer parringen unødige. Elgkua går drektig i 9 måneder, og får sin første kalv når hun er 2 1/2 år, det første året oftest 1 kalv. Siden er det vanlig med 2 kalver til kua er 12–14 år.

Vinterbeitene er minimumsfaktorer for elgproduksjonen. Om sommeren er det overflod av saftige planter av alle slag. Elgen holder seg stort sett i ro — på små områder — med kalvene sine. Vinterbeitene er derimot begrenset, og her kan det snart bli mangel på tilgjengelig næring. Dette bør følges nøye i tida framover. Blir beitene i skogen nedbeitet, trekker elgen ned i villahagene og trafikken — med alt som dette fører med seg. Noe som er veldig interessant, er elgtrekket. Seint om høsten når det er kommet snø på høgda, begynner elgen sitt årlige trekk nedover mot Sørkedalen, Maridalen og Lillomarka. Lenger nord i Marka

trekker elgen sør-østover og kommer over Hadelandsveien i Hakadal og inn på Romeriksåsen. Det er det mest kjente og mest konsentrerte trekk noen vet om på Østlandet. Her passerer alle elgene veien og elva på en smal elgsti. Det har ofte vært kollisjon mellom elg og bil her. Siste vinter satte vivesenet opp filmkamera for å få bedre greie på hvordan elgen reagerte på biltrafikken. På ca. 5 uker passerte 90 elger. Det var fra sist i november til først i januar. Før og etter dette tidsrom gikk ingen elger over veien. Alle elgene kan tydelig ses på filmen. Ingen elger ble påkjørt i år, men det kom vel av at bilistene så fotoutstyret og kjørte forsiktig. Her har det i flere år vært satt opp viltspeil, men det brydde elgene seg ikke om. Det eneste de reagerte på, var store trailere, da stoppet de opp litt. Fotoutstyret er satt opp igjen for å telle hvor mange elger som går samme vei tilbake.

De elgene som kommer ned i Sørkedalen og Maridalen, ser ut til å holde seg i de gode beiteområdene nær vann, elver og dyrket mark. Blir de ikke forstyrret av mennesker, kan de holde til i flere dager på små, begrensede områder. Siste vinter kunne jeg telle 26 elger på en tange i Maridalsvannet. En elgkalv var påkjørt og skadet av toget og gikk ut på denne tangen. 4 mann posterte rundt for å få avlivet den skadde kalven, men det er ikke så greit når det kommer en bøling som den vi fikk se her.

Ca. 25–30 dyr blir påkjørt eller kommer inn i bytrafikken og må avlives hvert år. Det er en del kalver som blir jaget fra mora når den nye kalven kommer om våren, som havner i Oslos gater, siste år 7–8 stykker.

Avlivingen av disse dyra er ofte meget komplisert, med en mengde folk som skal se på, bedøvelse og transport opp i skogen osv. Viltneimnda og politiet — som må gjøre denne jobben — må vurdere hvert enkelt tilfelle. Det må tas hensyn til alle sider, ikke minst det sikkerhetsmessige, når disse store dyra løper langs gater og fortau. Veterinærer som kan det, viltforskere som arbeider med det, tør ikke bruke bedøvelsesmidler inne i byen. En elg vil gå i 10–15 min. før den sovner. Vi får håpe at det med tida kan finnes midler som er bedre enn de vi har i dag.

Når våren kommer og snøsmeltingen begynner, blir det tidlig bart i sørhellingene, og graset begynner å spire her, mens snøen ligger djup lenger innover i Marka, finner trekkelgen dette saftige graset og holder seg der. Er våren sein, hender det at kalven kommer i denne tida, og da tror jeg at flere av kalvekuene slår seg til her — bosetter seg, så å si og ikke vender tilbake til sine opprinnelige tilholdssteder. Det er i all fall tydelig at det er tettere med elg i de lavere dalfører enn lenger inne i Marka. Det kan vel også bety noe for trekket innover at dyra på våren er avmagret etter vinteren og ikke i slik kondisjon som når de trekker om høsten, og at de derfor holder seg mer i ro.

Rådyret er etter min mening det peneste og fineste dyret vi har i Oslomarka. Dette spinkle, men spenstige dyret — med sine grasiøse bevegelser — er et fint syn. Det er ikke så mange tiår vi har hatt rådyr her. Skogsjef Ove Lange hos Løvenskiold-Vækerø, som var en ivrig jeger og skogmann, skriver i sin bok "Nord-Marka" at han så det første rådyret i 1934. Siden har antallet økt jevnt og sikkert når det i flere år har vært vintrer med lite snø og rimelig kulde. Størst var rådyrstammen høsten 1965. Så kom den store snøvinteren 1965–66, og nesten

hele rådyrstammen gikk med. Noen få av de kraftigste dyra overlevde denne vinteren. Så fulgte noen år med milde vintrer og lite snø, og stammen tok seg kraftig opp, selv om den ikke nådde samme nivå som i 1965. Da hardvinteren 1967–77 satte inn, med store snømengder fra tidlig på høsten, var en ny katastrofe for rådyra et faktum.

Når disse harde vintrene setter inn, er det en god del vi kan gjøre for å hjelpe rådyrene gjennom den verste tida. Rådyrene tar villig utlagt for. I Oslo skogvesen har vi i noen år anlagt formarkkålårer. Dette er et kraftig dyrefor som både rådyr og elg er glad i. Vi høster inn formarkkålen seint om høsten og lagrer den under tak, f.eks. ei låvebru, slik at det er bra med luft for at kålen ikke skal surne. Dette foret blir lagt ut der vi veit at rådyrene oppholder seg om vinteren, og for å venne dyra til foreplassen. Småhøy er også godt egnet til rådyrfor. Foreplassen må ligge slik at det er minst mulig trafikk av folk. Siste vinter hadde vi 7–8 foreplasser på et begrenset område — med ca. 30–40 rådyr, og disse greide seg godt og var i god form da vinteren var over. Det er ikke mulig å fore over alt, men har en foret en liten stamme med rådyr på et slikt område, så tar de seg fort opp igjen.

Det rådyrene ellers kan bli utsatt for av lidelser, i djupsnø, kulde, sterk avmagering, kanskje jakt av folk, rev og hunder, er ikke til å tenke på. I den forbindelse må jeg få nevne jakt som avlivningsmetode. Enten vi liker det eller ikke, er jakt nødvendig, på de store dyra, for å regulere bestanden på en fornuftig måte. Jeg tror ikke vi kommer utenom dette hvis vi skal drive viltpleie på skikkelig vis.

To nye viltarter i Oslomarka er bever og canadagås. Oslo skogvesen har satt ut noen beverpar i Oslomarka, og det ser ut til at disse klarer seg bra. Det er tegn som tyder på at de har formert seg. Canadagjessene har ikke klekt ut egg i Marka ennå, de er ikke kjønnsmodne før i 3-årsalderen, men vi får håpe det blir "gåsunger" til sommeren.

Vi kan vel være enige om at vi har et rikt og variert dyreliv i Marka vår. Flere er nattdyr som sjelden viser seg for turfolket eller andre som ferdes i marka. Noen av de store viltartene er også vanskelige å få øye på, men vi veit at vi har dem der. Vi ser spor, eller beitemerker eller andre tegn. Dette gir oss en naturopplevelse som beriker skogturen for de som har sans for det.

Skogen og dyrelivet hører sammen. Vi mennesker gjør en del som forstyrrer samspillet i naturen. Kanskje er det riktig å stille spørsmål: Kan vi i framtida få

beholde dette rike dyrelivet vi har i dag? Steller vi viltmarkene slik at viltet kan leve der? Vil menneskene med sine virksomheter, som skogsdrift og fritidsaktiviteter fortrenge dyrelivet? Jeg tror det er fare for det.

Det er mye som kan gjøres for dyrelivet som kan virke gunstig. Vi kan ta hensyn til spillplassene når vi svinger vår blinkeøks, vi kan spare fine beitemær, la myrer ligge ugrøftet, sette igjen noen hule trær osv. Men skal dette gjennomføres på en planmessig måte i større områder, er det nødvendig at alt som er av interesse for dyrelivet, blir registrert og tegnet inn på viltkart. Dette er vi godt i gang med i Oslo skogvesen.

Et godt viltkart skal gi opplysning om: Alle spillplasser, våtmarker, hauke-reder, fiskeørnreder, revehi, trekkveier, viltbiotoper av alle slag, slik at skogbrukeren kan innrette seg deretter, og han må vite hvor sårbare disse spesielle områder er for viltet.

De foreløpige forskrifter om skogsdrift i Osломarka er et skritt i riktig retning. Her er tatt med restriksjoner for hogstflaters størrelse, flaterydding og flatenes utforming. Forskriftene er etter mitt syn brukbare, sett ut fra viltstellmessige hensyn. Jeg tror også at skogbrukets folk kan leve med –og etter – disse forskriftene uten noen stor økonomisk belastning.

Rundt en storby som Oslo er det fritidsaktivitetene som forstyrrer dyrelivet mer enn skogsdrifta. Jeg tenker da i første rekke på orienteringsløp, turorientering, uvetting forstyrrelse på spillplasser med kasting av plast i alle former, tomflasker og mer, bygging av hytter for å høre og se tiur- og orrhaneleik, fotografering med blits osv. Den nye generasjon, med store telelenser, røde og gule rammesekker og kassettpillere, har alt ødelagt fine spillplasser nær byen, f.eks. Stormyra i Maridalen.

Så har vi det jeg vil kalle proff-fotografering. Disse fotografene er ute etter såkalte gode bilder. Når vi ser resultatet etter disse karenes blinkskudd, forstår vi at alle midler blir brukt for å nå målet. Tenk på bildet med hele uglefamilien sittende på rad på en tørrfurutopp oppå en fin måsastein. Det er noen som er ekstra heldige til å få se sånt. Villmannsbladene betaler godt for disse bildene.

Når et orienteringsløp legges opp, er det poster plassert i hele det terrenget som benyttes. Det er mange klasser av løpere, og de forskjellige klasser av løpere bruker forskjellige poster, slik at løperne skal krysse i terrenget. Det blir uro på hver eneste kvadratmeter av skogterrenget, som kan strekke seg over flere kvadratkilometer.

Familievis tursport gjør ingen skade. Det er den organiserte tur- og konkurranseorientering jeg mener er uheldig. For å belyse omfanget av orienteringsløpingen kan jeg nevne at det er 14 idrettslag som har ca. 80 poster på hvert lag – med ca. 50 000 deltakere. I tillegg kommer konkurranseorientering med mange hundre deltakere i hvert løp, pluss at alle lag og klubber har trenings- og klubb-løp. Ingen har full oversikt over omfanget av denne sport. O-sporten er en fin sport, men også den bør reguleres for å ta hensyn til dyrelivet. Dersom vi mener noe med naturvern og vern av dyrelivet, må vi tåle et opphold i all organisert bruk av Marka i 4–5 uker om våren.

Når den nye flerbruksplan for Osломarka nå blir laget, må de aktiviteter som er nevnt vurderes med i planen, før den er ferdig.

Til slutt vil jeg, for dyrelivets skyld, håpe at det kan lages en flerbruksplan som tar rimelig hensyn til alle aktiviteter, og som sikrer våre etterkommere det samme rike dyreliv som det vi har i Osломarka i dag.

Josef Monsrud

En boplass forsvinner

I løpet av årene — eller tidene — er ganske mange boplasser forsvunnet i Maridalen. Noen vet vi hvor har ligget, og kan kanskje finne tomte. Etter andre er bare navnet igjen. Minst et dusin plasser har fått denne skjebne. De fleste var husmannsplasser. Husmannsvesenet skriver seg fra slutten av middelalderen og ble meget utbredt. I 1875 var det i hele landet 52800 husmenn med jord. Ved den tid begynte husmennene å løse inn plassene, eller forlot dem, og tallet på husmenn sank raskt. I 1890 var det 29700 og i 1900 27300.

Vi har på Brekke et eksempel på hvor hurtig en slik boplass kan bli glemt. Der lå en del små plasser, bl.a. "saugpladsene". Nå var plassene der vel ikke typiske husmannsplasser. Så vidt jeg har funnet, ble der ikke opprettet husmannskontrakter, men arbeidskontrakter. En slik kontrakt gjaldt arbeidsplass ved bruket. Den sikret arbeideren beskjeftigelse, og samtidig et sted å bo. Slike kontrakter gjaldt heltidstilsetning. Dagarbeidere måtte skaffe seg midlertidig bosted hvor de kunne få det.

En gang i 1977 fikk jeg brev fra en amerikaner som bad om hjelp til å skaffe opplysninger om slekta hans. Han var ukjent for meg, og jeg omtrent det samme for ham. Nå kjenner vi hverandre bedre. Han heter Robert Loyd Lillestrand, og han er tydeligvis ikke noe mandagsmenneske. La oss ta tid til å gjøre oss litt kjent med ham. Han er vitenskapsmann med spesiell interesse for polarforskning og har flere ganger vært i Nordpoltraktene. På en ekspedisjon han deltok i, korrigerte de bestemmelsen av jordens nordligste faste punkt. Det var tidligere bestemt å være Cape Morris Jesup. Peary var der i 1900. Han så nok også ei øy, men trodde ikke at den lå så langt nord som Cape Morris Jesup.

Lillestrands ekspedisjon fant at den ligger $0^{\circ} 21'$ lenger nord. Lauge Kock hadde gitt øya navn: Kaffeklubbøya.

Nå har Robert Lillestrand fått litt kjøtt og blod, og det kan trenges når en skal behandle supernøyaktige instrumenter i tre par votter.

Denne karen er det altså som forsøker å rekke sin slekts spor, og har greid det 6—7 generasjoner bakover til tidlig på 1700-tallet, og sporene fører tilbake til Brekke — vi kan vel da si Maridalen.

I 1869 utvandret Lars Larsen fra Brekke. I det distrikt hvor han fikk land, var det allerede flere Larsen, og han tok navnet Lillestrand. Hans etterkommere beholdt dette navnet, og en av disse, Robert Lillestrand, har gransket sin slekt og vil gjerne vite mer.

Slik så det ut på Lillestrand

Det første aktuelle spørsmål var: Hvor er eller var Lillestrand? Jeg må innrømme at jeg visste det ikke, og flere som jeg spurte, kunne ikke gi svar. Kommunikasjonen mellom Brekke og Maridalen er tydeligvis ikke god. Senere har jeg peilet inn personer som kunne gitt svar, men det var få, og senere.

Imidlertid gikk jeg til Geografisk oppmåling og søkte på gamle kart. Vi finner Lillestrand tidligst på kart fra 1865. På eldre kart finnes Brekkestrand og Grønvold, bl.a. i 1769. Disse tre plassene lå nær hverandre og var noenlunde jevnbyrdige. Grønvold var kanskje et hakk bedre, der bodde gjerne formenn ved bruket. Brekkestrand er noen ganger nevnt Stranda, andre ganger Storestrand. Jeg har ikke greid å finne eksakt når disse plassene ble etablert. Ettersom Lillestrand er merket av på kart senere enn de to andre ligger det nær å anta at denne plassen var yngre. Navnet Lillestrand kan være gitt for å skille det fra Stranda, som naturlig da ble kalt Storestrand. Når plassen ellers ble kalt Brekkestrand, kunne (?) det være for å skille den fra en plass ved Sogsvann som også het Stranda.

Storestrand og Lillestrand lå nærmest hverandre, ved sørvestre hjørne av Maridalsvannet. Det er lite å finne om disse plassene i arkivene, både Statsarkivet og Riksarkivet, som rimelig er. Jeg har også fått tillatelse til å granske i Løvenskiold-Vækerø's arkiv og har funnet litt der.

I dette tilfelle er det altså Lillestrand som er i fokus. Alma Sandungen bodde en del år på Stranda og la ofte sine spaserturer forbi Lillestrand. Bergljot Jensen vokste opp der og bodde der til 1933. Senere vokste Tordis Løken opp der. Disse kan altså gi førstehånds opplysninger av nyere dato.

På Grønvold og Stranda var det to beboelseshus, på Lillestrand var det bare ett, men det var en dobbeltbolig. Huset var delt på langs i to like leiligheter. Hver leilighet inneholdt gang med grue, ett oppholdsrom og et par kott, det ene soverom og det andre matkott. Over var et loft med skråtak. Dette loftet ble brukt til oppbevaring av klær og til soverom.

I 1865 bodde tre familier med tilsammen 15 personer på Lillestrand. På Stranda bodde på samme tid 3 personer og på Grønvold 9.

Det var jo ikke mye jord til noen av disse plassene, men det ser ut som det i senere tid har vært holdt forholdsvis mye husdyr på Lillestrand. I folketellinga 1910 er anført Louise Andreasdatter, tjener, husarbeid og stell av husdyrene. Det er eneste gang slik status er nevnt. Det er også en kjennsgjerning at folk i nabolaget kjøpte melk på Lillestrand. Omkring 1900 var prisen 4 øre pr. liter.

Det ville ha vært hyggelig om disse plassene hadde fått lov til å eksistere, som representanter for ei tid som svant. Det fikk de imidlertid ikke. Først på 70-tallet ble det bestemt at de skulle slettes. Godseier Løvenskiold forsøkte å hindre det, men lyktes ikke. Maskiner ble satt på, og Storestrand og Lillestrand ble brutt ned.

Om vi i dag finner vei til Lillestrand, kan vi tydelig se at der har vært en boplass. Vi kan finne hvor våningshuset har stått. Der er rester av grunnmur, og en enslig, pjusket rabarbra står og sturer. Et stykke bortenfor finner vi brønnen, og lenger borte noen ripsbusker og bringebær. Men utenom gror ungsbogen tett og presser på, som et jerngrep som higer etter å omslutte og kvele den gamle boplassen.

Ingvald Hindbjørgmo

Maridalsspillet — fremtidsplaner

Maridalsspillet, eller skal vi kanskje kalle dem Maridalsspillene, hadde sin urpremiere 19. mai 1974. De kunne således feire sitt 5-årsjubileum i sommer 1978.

1974 og 1975 blev Carl Fredrik Engelstads drama om "Svartedauen" fremført, og ut fra avisenes kritikk og vanlige folks uttalelser må oppførelsene med sitt innhold og kunstneriske fremførelse oppfattes som en succes.

1976 blev oppført spill av mer profan karakter, dog startet den gang spillet med en katolsk hymne fremført av et ypperlig kor inne i ruinen. Dette satte publikum, efter min mening, tilbake til lengst svundne dager. Videre blev der oppført en del hyggelige og inspirerende danser med middelaldermusikk som "orkester". Mentz Schulerud var en mildest talt glimrende konfrancier.

Sommeren 1977 ble der oppført et tenkt møte mellom våre kjente folkeeventyrforfattere Peter Christen Asbjørnsen og Jørgen Moe. (Vet folk flest at den første var forstmester og den anden prest som endte som biskop i Kristiansand?).

Også disse 2 spill, 1976 og 77, blev godt mottatt av pressen — Maridalsspillet hadde fått et ry og kanskje en tradisjon.

I 1978 blev, i forbindelse med 5-årsjubileet, "Svartedauen" gjentatt, og man tør vel si, til publikums og pressens tilfredstillelse.

Ja, dette var en smule historikk, men hvad så med fremtiden? Det synes å være nærpå et krav fra Oslo og omegns befolkning at Maridalsspillet skal gjentas hvert år med varierende emner. Det har vist sig gjennom årene at folk har kommet relativt langveis fra for å oppleve stemningen ved vår ruin, og jeg tror, oppførelser av skuespill som har forbindelse med kirkens historie.

Det viser sig jo stadig, at skuespill med historisk innhold vekker folks interesse langt mer enn de gjorde tidligere. Min påstand om at folk gjerne vil vite om sin fortid for lettere å kunne kjenne sin fremtid, er ikke hittinntil blitt motsagt — tvert imot, den er blitt fremhevet.

Vår ruin av Margarethakirken ligger sentralt i bygden og også sentralt i bygdens historie, og det forplikter.

Vi vet at bøndene i dalen, her som andre steder i vårt land, blev tvunget til å bygge kirker. Her, som sannsynligvis andre steder, blev der først oppført stavkirker, senere mer permanente bygninger av sten. Det er synd at så relativt få stavkirker er bevart, men de er dog enestående som byggekunst i verden.

Men tilbake til vår dal. Det antas altså at der først belv bygget en stavkirke, sannsynligvis på slutten av 1000-tallet. Hvilken skjebne den led har vi ikke en gang anelse om, men den har sannsynlig ligget på samme sted hvor Margaretha-kirken blev bygget på første halvdel av 1200-tallet. Denne kirken blev også bygget av bøndene i dalen, kanskje under tvang. Skjønt tvang? Vi skal huske — folk var langt mer religiøst innstillet, og anså det som en plikt og "en Gud velbehagelig gjerning" å bygge kirker.

Jeg har lenge gått svanger med tanker omkring en historisk føljetong omhandlende dalens og kirkens historie. Hva går så denne ut på? Første del mener jeg bør omhandle kirkens oppførelse, med delvis tro på æsene — ikke alle trodde uten videre på Hvite Christ. Det hadde jo gått bra hittil og da? Vel, det må bli opp til forfatteren å spinne tråden omkring tiden og spillet. Vi har jo vårt Mari-dalskor som passer glimrende inn i miljøet og tiden.

Ave Maria er først skrevet på 1200-tallet og passer altså inn i tiden for vårt spill. Den har gitt inspirasjon til mange, mange senere komponister.

Ave Maria Stella (Vær hilset havets stjerne) er skrevet allerede i det 9. århundrede, og begge disse må passe som avslutning på spillet. Jeg overlater fremdeles dette til forfatteren, men jeg tror det vil falle naturlig å knytte en romance inn i spillet. En av de to kjønn troende kristen, den anden fremdeles ofrende til Odin og Tor. For å snu litt på den vanlige flisa — kanskje har den unge mann vært på vikingetokt og der lært Hvite Christ å kjenne? Hva vet jeg? Fremdeles er det forfatterens evne til å uttrykke tiden og hva der måtte bo i den som er det avgjørende.

Så har vi jo "Svartedauen", en pest som satte vårt land tilbake i langt voldsommere grad enn hvad vi nu kan tenke oss. 66% av vårt lands befolkning døde ut. I Oslo blev befolkningen decimert med hele 81 pst. Se dere om. Tenk 4 av 5 av deres omgangskrets, ja kanskje alle, døde i løpet av høsten — vinteren 1349—50. Det må ha vært mer enn gruffullt. Dette har vi jo sett, men på grunn av Svartedauens gjennomgripende innvirkning på alle livets forhold finner jeg det naturlig at dette drama skal være del to i "føljetongen".

Vår kirke forfalt jo adskillig i de sannsynligvis ca. 200 år før folk igjen flyttet opp i dalen. Det er ikke usannsynlig at det var med den som med Heddalskirken i Valdres, kanskje var den nedvokset i skog. Vi vet nok at en del av de mange ødegårder blev brukt som setre, men kirken var vel ikke i bruk i vanlig forstand.

Men så i første halvdel av 1500-tallet blev reformasjonen innført i Danmark—Norge. Christian III besluttet på riksdagen i København innførelse av reformasjonen i begge riker i 1536. Tenk hvilken omveltning!

Plutselig skulle alt katolsk vekk. Kirkenes dekorasjoner, messene, avlad, ja alt som minnet om katolicismen skulle vekk. Prestene fikk nok fortsette om de holdt sig strengt til den nye lære, men mange, kanskje de fleste, led nok adskillig sjele kval ved å fortsette i sine embeder. Det er skrevet mang en roman om dette. Også her i Maridalen måtte selvfølgelig alt som hadde noen forbindelse med katolicismen bort. Kirken var jo på forhånd sterkt forfalt, og nu skulle de forskjellige symboler og dekorasjoner fjernes og helst brennes. Vi må nok innrømme at reformasjonen ikke var videre liberal i de dage. Her ligger da det endelige stoff til vår kirkeruins historie. Romancer er jo populært stoff og har eksistert i alle tider. Forfatteren har fritt slag.

Heldigvis har de fresker som de gamle kirker var dekorert med, delvis latt sig avdekke igjen — reformasjonen forlangte dem jo fjernet, og de blev malt over, fortrinnsvis med trist brunt, eller kalket, dette siste stort sett når det gjaldt stenkirker. Kanskje har også vår kirke engang vært dekorert med freskomalerier? Vi, eller ihvert fall jeg, vet intet om dette, men jeg finner det ikke usannsynlig, et stoppested på valfart til Nidarosdomen som den jo delvis var.

Jo, det finnes nok av stoff for den som har fantasi og kan skrive. Og den mann har vi!

Carl Fredrik Engelstad er vel den mann i Norge som kan dette stoff best, og med fullmakt fra "Maridalens Venner" søkte da Maridalsspillet 1978 Norsk Kulturråd om et beløp stort kr. 20.000,— som honorar for å skrive "Kristendommens innførelse". Dette beløp blev generøst innvilget oss i sin helhet. Dette må jo tyde på at vi har norske kulturpersonlighetens "Bevågenhet", og det forplikter. Vi har jo vår relativt uberørte dal, vi har vår kirkeruin og vi har i det hele et miljø som knapt finnes noe andet sted så nær en hovedstads store befolkning. Dertil kommer omegnen som jo også er relativt tett befolket. Alt dette forplikter — meget arbeide, javel, men det skaper fred i sindet og vi viser at vår lille bygd også har dette å gi.

P.S. Reformasjonens innførelse slutter vel med protestantenes "kampsang" "Vår Gud han er så fast en borg".

Om ønskelig, tenkelig og/eller praktisk er det selvfølgelig fuld anledning til yderligere å utvide repertoaret til andre, muligens mer fantasifulde og skal vi si "lettere" oppførelser, men ovenstående er altså mine tanker om Maridalsspilletts beste løsning i bredeste forstand.

Erik Børresen.

Ukjente husmannsplasser i Maridalen

I Maridalsboken og tidligere årsskrifter er det skrevet mye om husmannsplassene i Maridalen. Stadig har det dukket opp nytt stoff om de mer kjente plassene, og ikke minst har det dukket opp navn på nye plasser som vi ikke har visst om før. Jeg vil her sette opp en liste over de plassene vi vet om under de forskjellige gårdene, og oppfordre maridøler og maridalsvenner til å sende inn alt de måtte vite om plassene. En del av dem vil jeg nevne spesielt, fordi vi ikke vet noe om dem og derfor trenger lesernes hjelp.

Brekke. Nordre Korsvoll, Brekkestranda, Grønvoll, Sohnerstua, Sagplassen, Engelsrud.

Stubberud: Stubberudbråten.

Nordre Tåsen: Tåsenbekken, Pølen.

Brennenga (store og lille): Salmakerstua, Musestua, Helgerud, Hærkerud, Søndre Låkeberget, Skraperud.

Skjerven: Nordre Låkeberget, Brua, Skjervienstua, Bakken, Bråten, Steinsrud, Sørsetra, Nordsetra, Taraldsrud.

Kirkeby (øvre og nedre): Vestern, Søndre og Nordre Hellerud, Slottet, Skomakerstua, Kvernerstua, Kallerud.

Nes: Kornløken, Ludvigstua, Bakken, Brenners, Vestby, Sittpå, Nordby, Vårhus.

Sander: Sørstua, Sagstua (Berntsberg), Odden, Halvorstua, Sanderberget (Smedberget), Slåttebråten, Sanderstua, Gressetua, Monsetangen, Ila, Struterud. Øgården: Øgårdstua.

Hauger: Skredderstua, Haugermosen.

Turter: Turterbekken, Iverstua, Katnosberget, Brynkoppen.

Skar: Klamra, Haugen.

Vaggstein: Nordbråten, Sørbråten, Storenga (Enga), Gata, Rauløkka, Tomlingshaugen, Torvet, Myrvoll, Halvorsrud, Tømte, Sten.

Sørbråten: Hagastua, Lurhølet, Snippen.

Nordbråten: Bødkerstua, Dalen, Hølet, Vestbråten, Sakariasbråten.

Dette er kanskje ikke en fullstendig liste, men vi håper leserne kan komplettere den. Vi er interessert i alle opplysninger folk måtte ha. De fleste av plassene er nevnt og, så langt det er mulig, fortalt om i Maridalsboken. Men følgende plasser vet vi lite eller ingenting om og vi håper leserne kan hjelpe oss:

Skjervienstua, Odden, Ila, Øgårdstua, Brynkoppen, Sten, Struterud m.fl.

Jahn Børe Jahnsen

Maridalens venner

ÅRSBERETNING FOR MARIDALENS VENNER 1978

1. STYRET

Styret har i 1978 bestått av følgende medlemmer: Oskar Jahnsen, formann, Ivar Christiansen, nestformann, Olaf Lørenskogen, kasserer, Kirsten Bjune, sekretær og Turid Frimo, styremedlem.

Varamedlemmer: Per-Arnold Backe og Ingvald Hindbjørmo.

Per-Arnold Backe har møtt som fast styremedlem hele året i stedet for Turid Frimo. Revisorer: Guttorm Berg og Jørgen Sundby.

Valgkomite: Eilev Granum, Arne Jensen og Jørgen Sundby.

Det har vært holdt 9 styremøter.

2. MEDLEMMER

I desember 1977 ble det sendt ut innbetalingskort for kontingent for 1978 til ca. 600 registrerte medlemmer. Da en god del medlemmer ikke hadde betalt kontingenten i løpet av 1. halvår, ble det sendt purring til disse i august 1978. I samsvar med vedtektenes § 6 ble de som ikke hadde betalt for 1978 og eventuelt tidligere år innen 1. oktober, strøket som medlemmer. Dette utgjorde ca. 150 medlemmer, og det betyr at Maridalens Venner før generalforsamlingen 1978 har ca. 480 medlemmer som alle har betalt kontingenten for 1978. Av disse er ca. 30 nye medlemmer i 1978. Innkommet medlemskontingent i 1978 er ca. kr. 10.000,- mot kr. 2.000,- i 1977.

3. GENERALFORSAMLING 1977

Generalforsamlingen ble holdt 30. november 1977 i Tåsen Velhus. Ca. 45 medlemmer var til stede på generalforsamlingen som ble ledet av formannen, Olaf Gulbrandsen. Den utsendte årsberetning ble ikke godkjent av generalforsamlingen. Etter forslag ble Olav Aarnes og Erik Børresen valgt av generalforsamlingen til å omredigere årsberetningen. Den omredigerte årsberetningen ble enstemmig vedtatt. Regnskapet ble så enstemmig godkjent. Et innkommet forslag fra Trond Herland og Oskar Jahnsen angående Maridalens grenser i forbindelse med vedtektenes § 4 ble enstemmig vedtatt med et lite tillegg. Valgkomiteens formann, Eilev Granum, ledet valget og la fram valgkomiteens innstilling, som ble enstemmig vedtatt.

4. EKSTRAORDINÆR GENERALFORSAMLING

I styremøte 12. januar 1978 ble det vedtatt å innkalle til ekstraordinær generalforsamling for at medlemmene kunne ta stilling til et forslag til vedtekter for Maridalsspillet. Den ekstraordinære generalforsamlingen ble holdt 1. februar 1978 på Maridalen skole. Ca. 35 medlemmer var til stede, og møtet ble ledet av formannen, Oskar Jahnsen. Det utsendte forslag til vedtekter for Maridalsspillet ble enstemmig vedtatt med noen mindre tillegg og presiseringer.

5. MARIDALSSPILLET 1978

Etter at nye vedtekter for Maridalsspillet var vedtatt, oppnevnte Maridalens Venner følgende medlemmer til styret for Maridalsspillet: Erik Børresen, Bjørg Jenseg og Brede Kråbøl. Ved konstitueringen av styret for Maridalsspillet ble Brede Kråbøl uttrukket til funksjonstid 1 år. Som varamedlem ble oppnevnt Turid Skolseg. Hun trakk seg senere fra vervet og som nytt varamedlem ble oppnevnt Britt Brodin. Senere ble Åsmund Aslesen oppnevnt som revisor fra Maridalens Venner. Vi viser forøvrig til eget regnskap og årsberetning fra Maridalsspillet.

6. OMVISNINGER I MARIDALEN

Etter en pause på noen år gjenopptok vi omvisningene i Maridalen høsten 1978. Søndag 10. september ble turen i søndre del med start fra Brekkekrysset gjennomført med Oskar Jahnsen som turlleder. Det var gråvær og regn, men ca. 25 deltakere.

Søndag 17. september stod midtre del på programmet med start fra Hammeren. Turllederen, Trond Herland, hadde med seg ca. 45 deltakere i stiv kuling med sol.

Søndag 24. september ble omvisningene avsluttet i nordlige del med start fra Skar. Bare ca. 10 deltakere fikk turllederen, Oskar Jahnsen, med seg i tåke, yr og regn.

Det ser ut til at folk kommer til omvisningene hvis været er godt, så de vil bli for- søkt arrangert også i 1979. Under omvisningene ble det vervet ca. 30 nye medlemmer.

7. ÅRSSKRIFT

Utgivelsen av årsskrift anser styret som en viktig oppgave. Årsskriftet bør være et kontakt- og informasjonsorgan overfor medlemmene, og er derfor avhengig av medlemmenes medvirkning. Styret har allerede en del stoff til et nytt årsskrift, men vil igjen oppfordre medlemmene til også å gjøre en innsats. Det vil være en mulighet til å vise at Maridalens Venner fortsatt er en levende forening. Til slutt kan vi nevne at bøker, årsskrift og annet materiell nå er samlet i eget rom på Maridalen skole, hvor foreningen vil prøve å konsentrere sin virksomhet heretter.

VEDTEKTER FOR MARIDALENS VENNER

Vedtatt på konstituerende generalforsamling 9. juni 1970 med endringer på generalforsamlingene 30. mai 1972, 28. mai 1975 og 30. november 1977.

§ 1. Navn.

Foreningens navn er Maridalens Venner.

§ 2. Formål.

Foreningens formål er å bevare Maridalens nåværende bebyggelse og miljø. Den vil arbeide for å bevare dalens særegne karakter og forhindre rivning av nåværende bebyggelse. Den vil drive propaganda for å øke interessen for dalen som friluft- og rekreasjonssted for innbyggerne i Oslo og omegn. Foreningen vil arbeide for å hindre forurensning og tilsøpling av dalen, og verne om ting av historisk og kulturell verdi. Foreningen vil søke å samarbeide med myndigheter, grunneiere, dalens velforeninger, organisasjoner og skoler. Foreningen er politisk nøytral

§ 3. Medlemskap.

Foreningen er åpen for enkeltpersoner, familier og organiserte grupper. Hvert medlemskap representerer en stemme og en valgbar person. Det er anledning til å tegne støttemedlemskap.

§ 4. Foreningens ledelse.

Foreningens styre består av 5 medlemmer, valgt for 2 år. Av disse velges det 3 det ene året og 2 det neste. 2 medlemmer velges blant Maridalens beboere.*)

Hvert år velges to varamenn og to revisorer. Formann velges særskilt på generalforsamlingen. Styret konstituerer seg selv med nestformann, sekretær og kasserer. Styret kan opprette særutvalg.

§ 5. Styrets plikter.

Styret har den daglige ledelse av foreningen. Formannen innkaller til styremøter. Styret innkaller til medlemsmøter og generalforsamlinger. Medlemsmøter avholdes når dette anses nødvendig. Styret er beslutningsdyktig når minst 3 medlemmer (varamenn) er tilstede og samtlige har fått innkalling. Sekretæren fører foreningens protokoller. Kassereren har ansvaret for regnskapet, medlemskartoteket og kontingentinntilbetalingen. Styret forvalter foreningens midler, men større saker må først godkjennes av medlemsmøte eller generalforsamling.

§ 6. Kontingent.

Kontingenten gjelder kalenderåret. Kontingenten må være innbetalt innen 1. oktober eller etter 2 påminnelser. Hvis kontingenten ikke betales i tide, regnes medlemskapet som opphørt. Kontingentens størrelse fastsettes av generalforsamlingen.

§ 7. Generalforsamlingen.

Generalforsamlingen er foreningens øverste myndighet. Den holdes hvert år innen utgangen av november og innkalles med minst 2 ukers varsel. Forslag som ønskes behandlet, må være innsendt til styret innen 1. oktober.

Generalforsamlingen skal behandle:

1. Valg av dirigent.
2. Årsberetning.
3. Regnskap.
4. Innkomne forslag.
5. Fastsettelse av kontingent.
6. Valg.

§ 8. Ekstraordinær generalforsamling.

Ekstraordinær generalforsamling kan avholdes når styret finner det nødvendig eller når minst 1/5 av medlemmene krever det. En slik generalforsamling innkalles med minst 2 ukers varsel, og dagsorden settes opp av styret.

§ 9. Vedtektsendringer.

Forslag om vedtektsendringer må behandles på ordinær generalforsamling og vedtas med 2/3 flertall.

§ 10. Oppløsning.

Forslag til oppløsning av foreningen behandles av den ordinære generalforsamling hvor det kreves 2/3 flertall for å bli vedtatt. Beslutter generalforsamlingen oppløsning med det nødvendige flertall, innkalles det til ekstraordinær generalforsamling, hvor det også kreves 2/3 flertall for å bli vedtatt. I tilfelle oppløsning kan generalforsamlingen bestemme hvordan foreningens midler skal anvendes, under hensyntagen til at midlene benyttes til Maridalens beste.

*) I denne forbindelse lokaliseres Maridalen å ligge innenfor disse grenser: Maridalsoset, Langsettløkka, lysløypa til veidele nordover langs Maridalsvannet, Grytebekken, Store Gryta, Nittedals grense til Lørenskog, Gaupekollen, Øyungsdammen, Fagervann, Skjærsvjødammen, Ullevålseterveien, Ankerveien til Sognsvann, østover over Grinda, nord for bebyggelsen, Peder Ankers vei østover, Brekke, anleggsveien, Maridalsoset.

VEDTEKTER FOR MARIDALSSPILLET

Vedtatt på Maridalens Venners ekstraordinære generalforsamling
1. februar 1978.

§ 1 Navn.

Navnet skal være Maridalsspillet.

§ 2 Formål.

Maridalsspillet vil gjennom sin virksomhet generelt arbeide for å spre informasjon om og øke interessen og forståelsen for Maridalen i historisk og kulturell sammenheng.

Dette vil Maridalsspillet spesielt søke å oppnå ved at det hver sommer gjennomføres spill ved Kirkeruinen. I den utstrekning man finner det kunstnerisk forsvarlig, bør man gjøre bruk av lokale krefter ved gjennomføringen av spillet.

§ 3 Styrets sammensetning.

Maridalsspillet styre skal bestå av 5 medlemmer oppnevnt for 2 år. Maridalens Venners styre oppnevner 3 medlemmer og Bydelsutvalg 40—Marka—oppnevner 2 medlemmer. Det oppnevnes også 1 varamann fra Maridalens Venner og 1 varamann fra Bydelsutvalg 40 — Marka.

Fra Maridalens Venner oppnevnes 1 styremedlem det ene året og 2 det neste. Fra Bydelsutvalg 40 — Marka oppnevnes 1 styremedlem hvert år. Varamann oppnevnes hvert år.

Styret konstituerer seg selv med formann, nestformann, kasserer, sekretær og et styremedlem.

§ 4 Styrets plikter.

Styret har den daglige ledelse av Maridalsspillet. Formannen innkaller til styremøter. Styret er beslutningdyktig når minst 3 medlemmer er til stede. Sekretæren fører spillets protokoll som det sendes kopi av til Maridalens Venners formann, Bydelsutvalg 40—Markas formann— samt til de bevilgende statlige og kommunale myndigheter. Styret er ansvarlig for at en forsvarlig økonomisk ramme holdes.

§ 5 Regnskap og årsberetning.

Maridalsspillet styre skal ved sesongens avslutning framlegge årsberetning og revidert regnskap for Maridalens Venners generalforsamling og Bydelsutvalg 40—Marka—hvorefter årsberetning og revidert regnskap oversendes de bevilgende statlige og kommunale myndigheter.

Regnskapet skal være revidert av 2 revisorer, 1 oppnevnt av Maridalens Venner og 1 oppnevnt av Bydelsutvalg 40 — Marka.

§ 6 Oppnevning av representanter:

Representanter til Maridalsspillet's styre oppnevnes i desember hvert år.

§ 7 Vedtektsendringer

Forslag til endringer av disse vedtekter må behandles på Maridalens Venners ordinære generalforsamling og vedtas med 2/3 flertall.

§ 8 Oppløsning:

Ved et eventuelt opphør av Maridalsspillet tilbakeføres gjenværende bevilgede penger til de bevilgende myndigheter.
Aktiva forøvrig tilfaller Maridalens Venner.

STYRET 1978

Formann:		Tlf.priv.	Tlf. arb.
Trond Herland	Kroken 3 — Oslo 8	60 09 84	19 82 00
Nestformann.			
Ivar Christiansen	Kjelsåsvn. 48 — Oslo 4	21 06 48	60 08 55
Kasserer:			
Olaf Lørenskogen	Movatn, Maridalen — Oslo 8	60 09 29	
Sekretær:			
Kirsten Bjune	Maridalen — Oslo 8	60 08 93	
Styremedlem.			
Ole Schrøder	Bukken Brusesv. 12 — Oslo 8	46 22 28	20 24 10
Varamedlemmer			
Per Arnold Backe	Maridalen — Oslo 8	60 09 10	
Ingvald Hindbjørgmo	Holter terr. 13 — 1440 Drøbak	93 18 70	
Revisorer.			
Arne Jensen	Maridalen — Oslo 8		
Guttorm Berg	Maridalen — Oslo 8		
Valgkomite.			
Eilev Granum	Maridalen — Oslo 8		
Arne Jensen	Maridalen — Oslo 8		
Jørgen Sundby	Maridalen — Oslo 8		

NOEN PRAKTISKE OPPLYSNINGER OM MARIDALENS VENNER

POSTADRESSE: Maridalens Venner, Maridalen, Oslo 8.

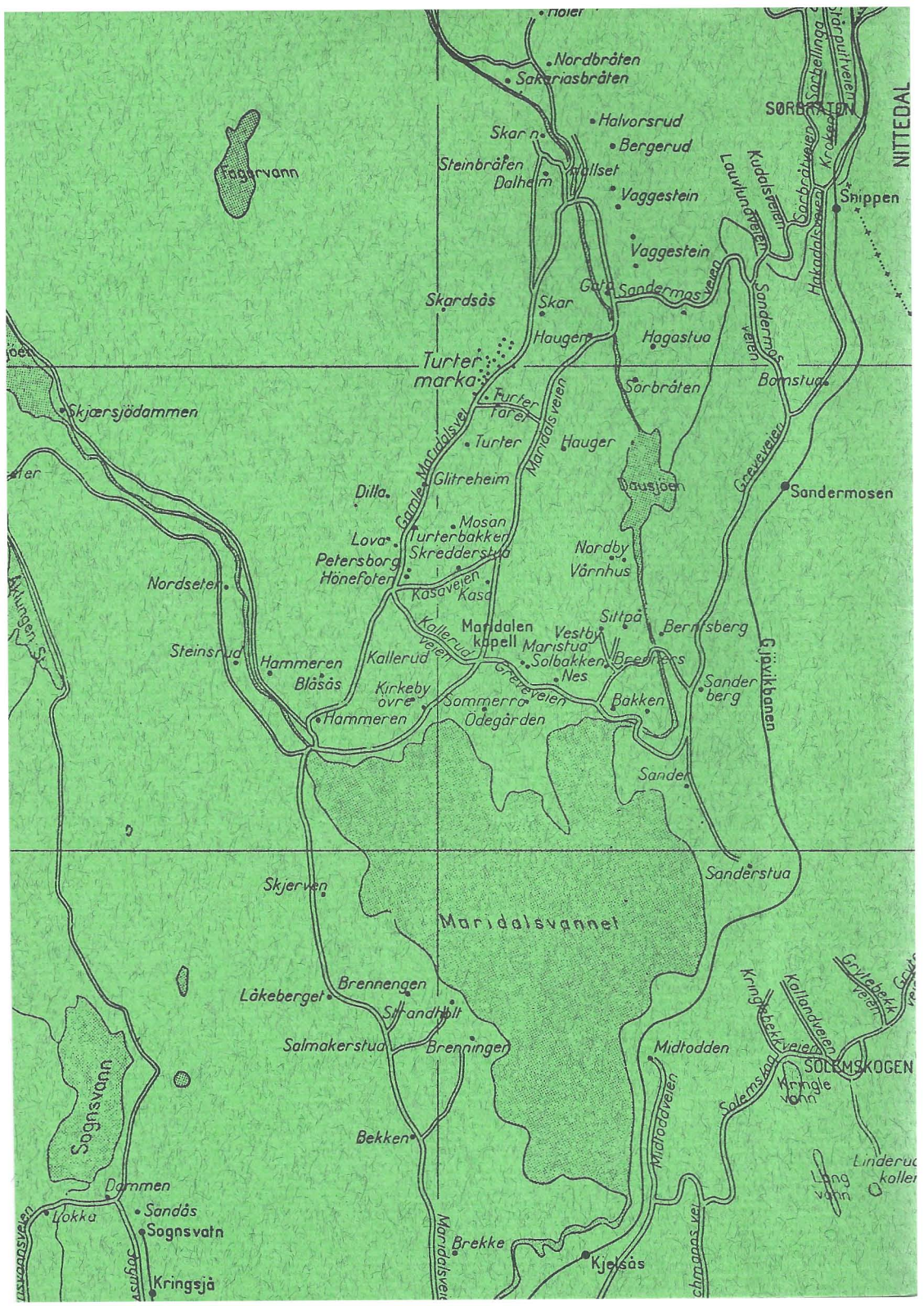
POSTGIRO: 2 08 46 97

BANKGIRO: 6080.20.03326 – Kreditkassen.

MEDLEMSKAP: Enkeltpersoner kr. 15,—, Familier kr. 20,—, Organisererte grupper kr. 50,—, Støttemedlemmer kr. 300,—.

MARIDALSBOKEN. "Kom til den fagre Maridal" – 120 sider – medl. kr. 10,—, andre kr. 20,—.

ÅRSSKRIFT: "Maridalen '72, '73, '74, '75, '76 og '78 – medl. gratis, andre kr. 5, pr. stk.

Fager vann

Skjærsjødammen

Turtermarka

Dilla
Lova
Petersborg
Hønefoten

Nordseter

Steinsrud

Hammeren
Blåsås

Hammeren

Kallerud
Kirkeby
ovre

Mandalen
kapell
Maristua
Sølbakken
Nes

Vestby
Bredtjønn
Bakken

Sittpå
Bernisberg

Sanderberg

Sander

Skjerven

Sanderstua

Maridalsvannet

Låkeberget

Brenningen

Salmakerstua

Brenningen

Bekken

Midtøden

Sogndalsvannet

Dammen
Lokka
Sandås
Sogndalsvann
Kringsjø

Brekke

Kjelsås

Kringsjøvannet

Linderud
kollen
Langvann

Nordbråten
Sakariasbråten

Skar n.
Halvorsrud
Bergerud

Steinbråten
Dalheim

Hallset
Vaggstein

Vaggstein

Skardsås

Skar

Gårde
Sandermas

Hauger

Hogastua

Sørbråten

Bornstua

Hauger

Dausjøen

Sandermosen

NITTEDAL

SØRENTUN

Lauvunngården

Kudalsrud

Sarbråteveien

Krokstad

Hakadalssveien

Sandermasveien

Sandermasveien

Greveveien

Gjøvikbanen

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien

Maridalssveien